

Cecilia Lagerström (regi, manusbearbetning)

Nuckan – epilogen

Inledning

Någonstans på vägen mellan flick- och vuxenlivet fick vi lära att det farligaste som finns är att tala om oss själva som kvinnor som inte begärts av män. Oavsett vad som hände oss i livet fick vi aldrig någonsin uttala de orden, inte ens inför oss själva, i de egna tankarna.

Malin Lindroths essä *Nuckan* vill bryta det tystnadslöftet, tvätta skammen ur ett epitet som länge har använts för att skambelägga den ofrivilligt ensamlevande, barnlösa, påstått oliggbara kvinnan och återuppfinna henne som civilisationskritiker. Essän, som publicerades våren 2018, har väckt debatt och starka reaktioner.

Nuckan – epilogen är en iscensättning där författaren själv står på scenen och gör en nyläsning av boken i ljuset av mottagandet. Iscensättningen rör sig i en formmässig gränstrakt mellan installation, spoken word och performance lecture. I *Nuckan – epilogen* medverkar även musikern Anna Gustavsson på scen och filmaren och scenografen Karin Wegsjö med visuell gestaltning, vilket gör *Nuckan – epilogen* till en form av sceniskt allkonstverk som rör sig mellan läsning, musikalisk och visuell komposition samt med adress till publiken. Texterna som framförs på scenen är hämtade ur essäboken *Nuckan* (Norstedts 2018) och artikeln "Jag lämnar nuckan – nu måste hon bli rättshaverist" (SvD 23 sept 2018) i bearbetning av författaren och regissören. Premiären ägde rum på Atalante i Göteborg den 1 mars 2019.

Att skapa rum för ett gemensamt lyssnande

Viljan att iscensätta Malin Lindroths bok *Nuckan* fanns med tidigt. Under arbetet med föreställningen *Suffering*, som spelades på Atalante 2017, hade Malin och jag påbörjat ett undersökande av "författaren på scenen". Här skrev Malin texter till föreställningen som ingick som en bärande tråd och som hon själv framförde på scenen, som en del av fiktionen. Vi blev mycket intresserade av potentialen hos en författares levande närvaro i en scenföreställning, som varken var skådespeleri eller sedvanlig författarläsning, varken teater eller spoken word. Men kanske någonting mitt emellan.

Det ville vi undersöka vidare, nu ännu mer renodlat, med författaren ensam på scenen utan skådespelare eller annat manus än författarens ord. Att syftet var att ge liv åt essäboken *Nuckan* var förstås givet, men det var inte enbart en gestaltning av denna som vi var ute efter. Snarare var det en nyläsning av boken i ljuset av dess mottagande och tillsammans med en publik i ett

här och nu. Vi ville skapa en plats för reflektion, att rota runt i fenomenet Nuckan och dennas möjliga plats i samtiden: i svårigheterna, dubbeltydigheterna och paradoxerna.

Det finns tystnader som tycks mer tysta än andra. I en tid som vill lyfta fram tysta och marginaliserade berättelser finns det samtidigt erfarenheter som fortfarande inte riktigt passar in i samtidens språk och tankestrukturer. En berättelse kan bli utlånad till många olika slags behov. Det fanns därför en grogrund för att ta ett nytt tag om Nuckan och ställa henne i strålkastarljuset. Ryms hon alls i samtidens berättelser?

Teatern kan i sina bästa stunder fungera som ett rum för både enskild och gemensam reflektion. Spörsmål och funderingar kring samtiden kan synliggöras och ta form mellan människor på en avgränsad plats i ett gemensamt rum. Det som ställs fram på scenen påstår något, men i teaterns glidande skala mellan verklighet och fiktion, mellan utsaga och gestaltning, öppnas också något. Det uppstår möjligheter att se saker från olika håll, att se på nytt, som om . Teaterns eller scenkonstens möjlighet att både påstå något specifikt och erbjuda komplexitet i dess dramaturgiska väv av kropp, ord, rum, ljus, ljud och bild erbjuder en riktad öppenhet som jag ser som central för teaterhändelsen. Den riktade öppenheten kombinerar alltså en viss hållning med möjligheten att se flera perspektiv, där vi kan lyssna tillsammans. Att teatern betraktas som en arena för reflektion och diskussion är knappast unikt eller nytt, men betydelsen av denna funktion har återaktualiserats i debatten under senare tid, där teaterns potential att återerövra en politisk röst har lyfts fram. En typ av röst som många anser alltmer börjat försvinna, bland annat som en konsekvens av digitaliseringen och medialiseringen i samhället.

Den belgiska dramaturgen och teaterforskaren Marianne Van Kerkhoven diskuterar till exempel hur teaterns politiska potential hänger samman med den reflekterande individen. Åskådarens möjlighet i föreställningsögonblicket att både observera och sugas in, att uppleva, försöka förstå eller ta avstånd, att vara såväl ensam som tillsammans med andra åskådare, ger enligt Kerkhoven möjlighet att bestämma en egen ståndpunkt.

En annan dramaturg och scenkonstforskare, Camilla Eeg-Tverbakk, framhåller teatern som en arena där politiska och sociala frågor kan behandlas. Hon använder den historiska tingsplatsen – där politiska och sociala frågor diskuterades och löstes – som modell för teatterummet; "Teater-tinget". Här sammansmälter teaterns fiktiva rum med funktionen hos offentliga arenor såsom en domstol, en riksdag eller ett seminarierum. Människor erbjuds ett rum för sakfrågor, reflektion och dialog, som samtidigt tillåter fiktion, fantasi och poesi.

Redan boken *Nuckan* erbjuder ett sådant rum, där författarens lånat ut delar av sitt biografiska liv till berättelsen, men där samtidigt fiktionens trådar spinner nät överallt. I scenversionen *Nuckan – epilogen* ville vi ta vidare dessa förbindelser mellan fakta och fiktion, att växla mellan att sjunka in i förlopp och att kritiskt granska dem, att låta erfarenheter verka och att sätta saker under lupp. Iscensättningen strävade efter att i realtid diskutera, lyssna och "tänka högt" tillsammans med en publik som delar samma rum.

Som Eeg-Tverbakk säger upplöser Teater-tinget dikotomin mellan fakta och fiktion och visar att båda är lika sanningsenliga och samtidigt mystiska. Och en viktig poäng med Teater-tinget är att dokumentalisten döljer sig utan är den som presenterar materialet och visar fram sin

process att relatera till tematiken och materialet i ett här och nu. Det är just i kopplingen mellan berättelsen, berättaren och publiken som något nytt kan uppstå.

I *Nuckan* ger Malin Lindroth inte bara olika infallsvinklar på berättelsen om den moderna nuckan, utan hon skapar också en delvis ny plats att tala om den ifrån. I takt med att myten om glasberget punkteras skapas istället en utkiksplats, en kritisk position där kvinnolivet kan omvärderas och få nya konturer. Det är därför Malin Lindroths *Nuckan* behövs så väl och den inbjuder till ständigt nya diskussioner. I en värld full av dimmiga konturer kilar Lindroths ord både skarpt och lätt. Det manar fram en hel skog av kvinnor som plötsligt kliver fram ur skuggorna, ur tystnaderna, och tar gestalt: "spökflickorna, panelhönorna, freaksen".

Med *Nuckan – epilogen* ville vi tillsammans med publiken skapa ett reflekterande rum kring nuckans plats i den samtida berättelse vi alla är med och väver.

Referenser

Marianne Van Kerkhoven, "European Dramaturgy in the 21st Century", *Performance Research*, 14:3 2009.

Camilla Eeg-Tverbakk, *Theatre – ting. Toward a Materialist Practice of Staging Documents*, University of Roehampton 2016.